

WARKAUS
Varkauden kaupunki

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Varkaus ja Joroinen

2016–2019

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	3
2 LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOIT JA HYVINVOINNIN TILA	6
2.1 Väestörakenne	6
2.2 Työllisyys ja työttömyys	7
2.3 Asuminen ja asuinympäristö	8
2.4 Terveys	9
2.4.1 Kouluterveyskysely	9
2.5 Lapsiperheiden taloudellinen toimeentulo	10
3 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT SEKÄ ONGELMIA EHKÄISEVÄT TOI- MET JA PALVELUT	12
3.1 Peruspalvelut.....	12
3.1.1 Neuvola- ja kouluterveydenhuollon palvelut	12
3.1.2 Lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö	15
3.1.3 Sivistyspalvelut	16
3.1.4 Opiskeluhoito	22
3.2 Erityispalvelut	26
3.2.1 Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut ja perheneuvonta	26
3.2.2 Aikuisten päihde- ja mielenterveyspalvelut.....	27
3.2.3 Vammaispalvelut.....	28
3.2.4 Sosiaalityö	28
4 LASTENSUOJELUN TARVE KUNNASSA	29
4.1 Lastensuojeluilmoitukset.....	29
4.2 Sosiaalihuoltolain mukaiset perhepalvelut	30
4.3 Lastensuojelun avohuolto, sijaishuolto ja jälkihuolto.....	31
5 LASTENSUOJELUUN VARATTAVAT VOIMAVARAT SEKÄ KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA PALVELUJÄRJESTELMÄ	33
5.1 Yhteenveto palvelujärjestelmän vahvuuksista ja haasteista.....	34
6 SUUNNITELMAN PAINOPISTEALUEET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	35
6.1 Strategisista suunnitelmista ja nyt tehdystä suunnitelmasta nousevat painopistealueet.....	35
6.2 Lasten, nuorten ja perheiden kehittämishanke.....	35
7 SUUNNITELMAN TOIMEENPANO JA PÄIVITTÄMINEN	37

1 JOHDANTO

Lastensuojelulain (417/2007) § 12 mukaisesti kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Suunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudelta tiedot:

1. lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta;
2. lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista;
3. lastensuojelun tarpeesta kunnassa;
4. lastensuojeluun varattavista voimavaroista;
5. lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä;
6. yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä; sekä
7. suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Nyt laadittava lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan vuosille 2016 – 2019. Suunnitelma on tehty Varkauden kaupungin ja Joroisten kunnan yhteiseksi suunnitelmaksi, joten suunnitelmassa on huomioitu kuntakohtaiset erot palveluiden järjestämisessä ja suunnittelussa. Suunnitelmaa täydentävät toimiala- tai yksikkökohtaiset suunnitelmat lasten, nuorten ja perheiden palveluiden järjestämisestä.

Suunnitelmassa on kuvattu Varkauden ja Joroisten omia palveluita ja toimintoja. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi yhteistyö seurakunnan, yhdistysten ynnä muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on kuitenkin myös ensiarvoisen tärkeää. Kuntakohtaisessa palveluiden kehittämisessä tämä otetaan huomioon, yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa tarvitaan.

Varkaudessa on meneillään lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittämishanke, hankkeessa kehittäjäkumppanina on SOS-lapsikylä. Kehittämyyhteistyöstä on tehty sopimus SOS-lapsikylän kanssa vuoteen 2020 saakka. Hankkeessa kehitettyjä toimintamalleja hyödynnetään Varkauden ja Joroisten sosiaali- ja terveystalouden yhteistoiminta-alueella. Nyt tehtävään suunnitelmaan ei ole näin ollen tarkoituksenmukaista laatia yksityiskohtaisia toimenpide-esityksiä; palveluiden kehittämissuunnitelma ja palveluiden järjestämisessä tehtävät toimenpiteet tarkentuvat osana lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittämishanketta.

Kuntakohtaisesti Varkauden ja Joroisten osalta lasten ja nuorten palveluiden nykytilasta ja kehittämisestä voidaan todeta seuraavaa:

Varkaus

Rakennemuutoksen jälkeen teollisuuden investoinnit ja elinkeinopohjan vahvistuminen ovat vaikuttaneet myönteisesti Varkauden tulevaisuuden näkyymiin ja ilmapiiriin. Rakenteellinen työttömyys on kuitenkin vielä korkealla tasolla.

Kunnallisilla palveluilla on suuri merkitys kuntalaisten hyvinvointiin. Kuntalain 22 §:n mukaan kuntalaisten osallistumista ja vaikuttamista kunnan toimintaan voidaan edistää mm. järjestämällä kuntalaisille mahdollisuus osallistua kunnan talouden ja palvelujen suunnitteluun sekä kehittämiseen. Varkauden kaupunki on pystynyt tuottamaan ja ylläpitämään vuonna 2015 kohtuullisen hyvää palvelutasoa kaikkien toimialojen palvelujen osalta.

Hyvinvointikertomuksen indikaattoreiden mukaan lasten pienituloisuusaste on Varkaudessa selvästi vertailutahojä korkeammalla tasolla ja noususuunnassa. Asiakkaiden määrä kasvatus- ja perheneuvonnassa on edelleen noussut. Kouluterveyskyselyn 2015 tuloksia ei ole Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksesta johtuvista syistä käytössä.

Lasten, lapsiperheiden ja nuorten palveluita kehitetään kokonaisvaltaisesti toimialojen sisällä ja yhdessä SOS-lapsikylä -kumppanin sekä muiden 3. sektorin toimijoiden kanssa. Perhetyöntekijöitä on lisätty kolmella työntekijällä ja päällekkäisyyttä on karsittu. Perhetyöhön on lisätty kaksi työntekijää ja lapsiperheiden sosiaalityötä on kehitetty. Myös varhaiskasvatukseen on perustettu perheohjaajan tehtävä. Neuvolan ja psykiatrian poliklinikan välinen yhteistyö perheterapiapalvelussa on aloitettu. Lapsiperheraati on ollut mukana kehittämistyössä neuvolassa ja varhaiskasvatuksessa. Palveluihin ohjautumista ja tiedottamista on uudistettu ja varhaiskasvatuksessa toteutettu leikkikenttätoiminta 3. sektorin kanssa kesinä 2014, 2015 ja 2016. SOS-lapsikylä -hankkeen toimesta keväällä 2016 on aloitettu neuvolatyön jalkauttamista päiväkotiiin. Tätä toimintamallia kehitetään edelleen toimintavuoden 2016 - 2017 aikana.

Varkaudessa koululaisten ja nuorten jalkautuvaa työtä on vahvistettu. Resursseja on suunnattu kouluille vakiinnuttamalla 2015 koulupsyykkarin tehtävä yläkoululle, ja jalkauttamalla koulupsykologinen työ kouluille ja oppilaitokseen. Alakoululla on aloittanut kasvatusohjaaja uudessa tehtävässä vuoden 2016 alusta, ja myös tätä työtä jatketaan ja työnkuvaa kehitetään edelleen lukuvuoden 2016-2017 aikana. Myös nuorisotyö on jalkautunut kouluille. Etsivä nuorisotyö vakiinnutettiin 2015. Nuorten tukihenkilötoiminta on käynnistetty. Uudistunut oppilashuoltolaki 2014 ja sen toimintojen kehittäminen ovat tuoneet hyväksi todettuja käytänteitä, joita levitetään kouluil-

la/oppilaitoksissa. Meneillään oleva Pro koulu - hanke ja Kiva koulu uudistavat koulujen toimintakulttuuria. Tenho hanke tukee nuoria ilmaisutaitojen keinoin. Nuorten palvelupaikka esiselvityshanke 2014 - 2015 on toteutettu. (Varkauden hyvinvointikertomus, vuosiraportti 2015). Oppilashuoltoa kehitetään sosiaali- ja terveystoimen ja sivistystoimen toimijoiden yhteistyössä Joroisten kanssa.

Vekara-Varkaus lasten festivaaliviikolla kesäisin liikutaan, lauletaan ja tehdään yhdessä taidetta. Leikkimieliset kilpailut, seikkailut ja tapahtumat narraavat aikuisetkin mukaan leikkiin.

Vekara-Varkaus on hyvä esimerkki verkostoitumisen voimasta, kun laaja yhteistyöverkosto on vuodesta 1995 alkaen ollut rakentamassa Suomen mittakaavassa ainutlaatuista lapsille suunnattua tapahtumaviikkoa. Tapahtumassa kaikilla on lupa olla lapsellinen ja ohjelmisto laaditaan täysin lasten näkökulmasta.

Vekara-Varkauden maksuttomat tilaisuudet ja työpajat mahdollistavat matalan osallistumiskynnyksen ja tukevat saavutettavuutta.

Joroinen

Joroinen on maineeltaan lapsiystävällinen kunta ja se näkyy panostuksena päivähoitopalvelujen laatuun ja resursseihin. Tästä esimerkkinä on uusi päiväkoti Joroisten keskustassa koulukeskuksen läheisyydessä. Kuvansin päiväkoti on saneerattu vuonna 2015.

Joroisten kunta on valinnut lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman painopistealueiksi:

1. Toimivat peruspalvelut järjestetään lähipalveluna myös jatkossa, eli varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisotyön palvelut tulee olla laadukkaita ja kuntalaisten helposti saavutettavissa.
2. Erityispalvelujen saatavuuteen panostetaan (esimerkiksi puheterapia)
3. Edistetään nuorten työelämävalmiuksia ja etsitään hyviä toimintamalleja heidän työllistämisekseen kesäajaksi. Tavoitteena on, että 14–17 –vuotiaalle nuorille tarjotaan tulevaisuudessa mahdollisuus kesätyön tekemiseen joko kunnan tai kunnassa toimivien yritysten, yhdistysten ja yksityisten liikkeenharjoittajien kautta.
4. Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja järjestetään ja uusia toimintatapoja otetaan käyttöön. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden psykososiaalisiin ongelmiin on tartuttu koulukuraattorin, sosiaalityöntekijän ja psykologin toimesta. Palveluja tulee kohdistaa yhä enemmän ennaltaehkäisevästi. Neuvolat ja koulut tukevat vanhemmuutta yhteistyössä vanhempien ja yhdistysten kanssa. Tavoitteena on havaita ja puuttua mahdollisiin huoliin riittävän ajoissa. Tarvittaessa lapsi ja perhe voidaan ohjata sosiaalihuoltolain tai lastensuojelulain mukaisten palvelujen piiriin.

2 LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOLUT JA HYVINVOINNIN TILA

2.1 Väestörakenne

Vuoden 2015 lopussa Varkaudessa oli 21 638 asukasta ja Joroisissa 5110. Yhteistoiminta-alueella asukasluku on ollut laskusuuntainen; vuodesta 2000 Varkauden väkiluku on pienentynyt 3252:lla ja Joroisten väkiluku 770:lla.

Taulukko 1: Väestöennuste v. 2016 – 2019

	2016	2017	2018	2019
Varkaus	21 364	21 141	20 930	20 730
Joroinen	5 078	5 035	4995	4957

Lähde: Tilastokeskus 11.4.2016

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2014 lopussa Varkaudessa oli 1938 lapsiperhettä, mikä oli 33 % kaikista perheistä. Joroisissa lapsiperheitä oli 34 % kaikista perheistä, yhteensä 503. Lapsiperheiden osuus on laskenut koko 2000-luvun ajan; vuonna 2000 Varkaudessa oli lapsiperheitä 2891 ja Joroisissa 701. Lapsiperheistä yksinhuoltajaperheitä oli vuonna 2014 Varkaudessa 23 % (448) ja Joroisissa 18,7 % (94). Varkaudessa yksinhuoltajaperheiden osuus oli suurempi kuin koko maassa (20,8 %), kun taas Joroisissa vastaavasti yksinhuoltajaperheiden osuus oli koko maan tasoa pienempi.

Avoliittoja Varkaudessa solmittiin vuonna 2014 91, avioeroja oli samana vuonna 49. Joroisissa vastaavat luvut olivat avioliittojen osalta 19 ja avioerojen 9.

Vuonna 2014 syntyi varkautelaisia lapsia 155 ja joroislaisia 40. Vuodesta 2000 elävänä syntyneiden lasten määrä on vähentynyt merkittävästi; vuosituhatosen vaihteessa Varkauteen syntyi 229 lasta ja Joroisiin 62. Lastenvalvojan tekemiä isyyden selvityksiä ja vahvistamisia tehtiin Varkaudessa vuonna 2014 74 ja Joroisissa 20. Näin ollen voidaan todeta, että noin puolet lapsista syntyi avoliittoperheisiin tai yksinhuoltajille.

Vaikka lapsiperheiden ja syntyvien lasten määrä alueella vähenee, ei kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten prosentuaalisessa osuudessa puolestaan tapahdu vähenemistä. Itse asiassa Varkaudessa kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten osuus vastaavan ikäisistä 0-17 –vuotiaista on kasvava ja selkeästi suurempi kuin koko maassa, suurempi myös kuin Pohjois-Savossa.

Taulukko 2: Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 –vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä.

	2010	2011	2012	2013	2014
Varkaus	1,9	2,0	1,8	1,9	2,1
Joroinen	1,6	1,1	1,0	1,1	1,4
Pohjois-Savo	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8
Etelä-Savo	1,4	1,4	1,4	1,4	1,6
koko maa	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4

Lähde: THL:n tilasto ja indikaattoripankki SOTKANet

2.2 Työllisyys ja työttömyys

Työttömyys vaikuttaa haitallisesti sekä terveyteen että hyvinvointiin. Tämä liittyy erityisesti pitkittyneeseen työttömyyteen. Selkein vaikutus työttömyydellä on henkilön toimeentuloon, ja pitkittyessään työttömyys lisää riskiä köyhyyteen.

Työttömät voivat keskimäärin huonommin ja ovat sairaampia kuin työlliset. Toisaalta huono terveys ja varsinkin mielenterveysongelmat ovat yhteydessä korkeampaan työttömyysriskiin ja pidempään työttömyyden keston. Tämä ns. selektio tarkoittaa, että toisaalta työttömyys johtaa huonoon terveyteen sekä sitä, että huono terveys voi johtaa korkeampaan työttömyysriskiin. Terveemmät siis työllistyvät nopeammin ja heikomman terveyden omaavat joutuvat todennäköisemmin työttömiksi.

Monet tekijät ja yksilölliset ominaisuudet voivat lieventää (vahva sosiaalinen tuki, hyvä itsetunto ja hyvät selviytymiskeinot) tai pahentaa (toistuvat työttömyysjaksot, pitkäaikainen työttömyys, korkea ikä, häpeä, taloudelliset vaikeudet, alkoholin käyttö ja mielenterveysongelmat) työttömyyden terveysvaikutuksia.

Palvelujärjestelmällä on oma vaikutuksensa terveyseroihin, sillä työterveyshuollon palvelut ovat vain työssäkäyvän väestön ulottuvilla. Perusterveydenhuollon palvelujen saatavuus on heikompaa kuin työterveyshuollossa, ja esimerkiksi lääkäripalvelut ovat maksullisia toisin kuin työterveyshuollossa.

Varkauden työttömyysaste oli huhtikuussa 2016 17,4 % ja Joroisten 13,8 %.

Taulukko 3: Työttömät, % työvoimasta

	2010	2011	2012	2013	2014
Varkaus	16,5	15,4	16,4	17,3	16,9
Joroinen	11,4	10,9	10,8	12,1	12,4
Koko maa	10,1	9,4	9,8	11,3	12,4

Lähde: THL:n tilasto ja indikaattoripankki SOTKANet

Varkauden työttömyysaste ja työttömien osuus työvoimasta on koko 2010-luvun ollut korkealla tasolla, selkeästi korkeammalla kuin koko maan taso. Joroisten vastaava osuus noudattelee koko maan tasoa ollen hieman koko maata korkeammalla. Varkaudessa laaditaan työllisyysen toimenpideohjelmia, jossa on tarpeellista ottaa huomioon erityisesti lapsiperheiden hyvinvointi ja syrjäytymisen ehkäisy.

2.3 Asuminen ja asuinympäristö

Varkaus on vesistöjen ympäröimä kaupunkikunta, jossa luonto on lähellä. Kaupungin asutus keskittyy taajamiin, haja-asutusalueella asuu noin 10,5 % väestöstä. Julkinen liikenne toimii huonosti iltaisin ja viikonloppuisin ja jonkin verran haasteellista on julkisten palvelujen järjestäminen haja-asutusalueiden asukkaille. Varkaudessa on hyvät mahdollisuudet harrastaa monipuolista liikuntaa, liikuntapaikkoja on paljon tarjolla. Talvisin latuverkosto on hyvä ja pyörätieverkosto on kattava. Uimarantoja on käytettävissä 13, leikkipuistoja on kaupungin alueella runsaasti.

Joroinen on ihmisläheinen ja vapaa-ajan mahdollisuuksia tarjoava maaseutumainen kunta, joka tarjoaa monipuoliset palvelut ja viihtyisän asuin ympäristön keskellä Savoaa. Kunnan väestöstä 56,3 % asuu kirkonkylällä ja Kuvansissa, loput asuvat taajamien ulkopuolella. Joroisissa on erinomaiset mahdollisuudet harrastaa liikuntaa ja muuta vapaa-ajan toimintaa. Joroisissa on uimarantoja käytettävissä kuusi sekä leikkipuistoja on tarjolla.

Varkaudessa asuntokuntia on kaikkiaan 11 480 ja Joroisissa 2469. Ahtaasti asuvia (asuu enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti) on Varkaudessa vuonna 2014 ollut 27 % lapsiasuntokunnista, Joroisissa 29,5 %. Kaikista asuntokunnista ahtaasti asuvia oli samana vuonna Varkaudessa 6,1 % kaikista asuntokunnista ja Joroisissa 7,8 %. Varkauden asunnoista 37,5 % sijaitsee pientaloissa, 17,8 % rivitaloissa ja 42,9 % kerrostaloissa. Joroisten asunnoista vastaavasti omakotitaloissa sijaitsee 64,9 %, rivitaloissa 23,7 % ja kerrostaloissa 10,0 %.

2.4 Terveys

Työkyvyttömyyseläkkeellä 25 – 64 –vuotiaista varkautelaisista oli vuonna 2014 13,3 % ja joroislaisista 12,4 %. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä sai 25 – 64 –vuotiaista varkautelaisista 5,6 % ja 16 – 24 –vuotiaista 1,1 %. Joroisissa vastaavat luvut olivat 3,7 % ja 1,0 %.

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja eli pitkäaikaissairaita oli vuonna 2014 Varkaudessa 34,3 ja Joroisissa 33,2 %. Määrä on ollut pienessä kasvussa 2010-luvun ajan. Erityiskorvattavia lääkkeitä saavien lasten, 0 – 15 –vuotiaiden määrä on taasen 2010-luvulla ollut Varkaudessa hienoisessa kasvussa; vuonna 2010 erityiskorvattavia lääkkeitä käytti 177 lasta, kun määrä vuonna 2014 oli 217. Pitkäaikaissairaiden lasten määrä näyttäisi siis olevan kasvussa, vaikka syntyvien lasten lukumäärä vuosittain vähenee. Joroisissa erityiskorvattavia lääkkeitä käyttävien lasten määrä on viimeisen viiden vuoden aikana vaihdellut, mutta oli 2014 samalla tasolla kuin vuonna 2010 (pitkäaikaissairaita 0 – 15 –vuotiaita vuonna 2014 32).

2.4.1 Kouluterveyskysely

Kouluterveyskysely kerää tietoa nuorten elinoloista, kouluoloista, koetusta terveydestä, terveystottumuksista sekä opiskeluhuollosta. Kouluterveyskyselyn tulokset tukevat nuorten terveyden ja hyvin-voinnin edistämiseksi tehtävää työtä oppilaitoksissa ja kunnissa. Kyselyyn vastaa noin 200 000 peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilasta sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijaa joka toinen vuosi. Sekä Varkaus, että Joroinen ovat osallistuneet säännöllisesti valtakunnalliseen kouluterveyskyselyyn. Viimeksi tulokset on saatu vuoden 2013. Vuoden 2015 kyselyn tuloksia ei ole käytettävissä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta johtuvista syistä. Kunta-kohtaisessa raportissa 2013 esitetään perustulokset elinolojen, kouluolojen, terveyden, terveystottumusten, terveysosaamisen sekä oppilas- ja opiskelijahuollon muutoksista. Varkauden kyselyyn vastaajia oli peruskoulusta 417 oppilasta ja lukiosta 179 ja Joroisissa peruskoulusta vastasi 89 oppilasta ja lukiosta 35 opiskelijaa.

Vuonna 2013 tehdyn kyselyn mukaan varkautelaisista 8. ja 9. luokan oppilaista sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 11 % koki terveydentilansa huonoksi tai keskinkertaiseksi. Kummassakin ryhmässä osuus oli pienentynyt edellisiin kyselyihin verrattuna. Yläkoulussa niiden osuus, joilla oli päivittäin vähintään kaksi oiretta, väheni, ylipainoisten osuus hieman kasvoi. Lukiossa terveystottumukset ovat parantuneet, ammatillisessa koulutuksessa nuorten miesten ylipaino ja alkoholin käyttö on lisääntynyt. Nuorten naisten tupakointi oli lisääntynyt.

Joroisten kouluterveyskyselyn tulosten (v. 2013) mukaan yksinäisyyden kokemus, ylipaino ja kou-
lukiusaaminen ovat lisääntyneet kunnassa. Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät 0-16 vuotiailla (v.
2013) ovat lisääntyneet, ollen selvästi enemmän maan keskivertoon verrattuna. Toisaalta mielen-
terveydenhäiriöihin sairaalahoitoa saaneiden, sekä avo- että erikoissairaanhoidon (0-17 vuotiaiden
määrä laski. Välttämättä sairaalahoitoa tarvitsevien potilaiden määrä ei lisääntynyt lapsissa ja nuo-
rissa vaan heidän hoitoon pääsyä on helpottunut.

Vanhemmuuden puutetta tuntevien lasten määrä oli vuoden 2013 kyselyssä Joroisissa vertailukun-
tiin nähden suurempi. Indikaattori ilmaisee vanhemmuuden puutetta kokevien peruskoulun 8. ja 9.
luokkalaisten osuuden prosentteina kyselyyn vastanneista ko. ikäluokassa. Vanhemmuuden puute
koostuu seuraavista tekijöistä: vanhemmat eivät tunne oppilaan ystäviä, eivät tiedä missä he viet-
tävät viikonloppuitansa, oppilas ei pysty keskustelemaan vanhempiensa kanssa asioistaan, oppi-
las ei saa kotoa apua kouluvaikeuksiin. Sosiaalihuoltolain muutoksen myötä kunnat ovat alkaneet
tarjota matalankynnyksen palveluita, joiden odotetaan osaltaan vaikuttavan positiivisesti vanhem-
muuden puutetta kokeviin lapsiin ja nuoriin.

2.5 Lapsiperheiden taloudellinen toimeentulo

Sekä yleisesti kuntalaisten että lapsiperheiden pienituloisuus on merkittävää sekä Joroisissa että
Varkaudessa. Erityisesti toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus Varkaudessa on huo-
lestuttavaa.

Taulukko 3: Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet ja henkilöt, % lapsiperheistä ja asukkaista

	Kunta	2011	2012	2013	2014
Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä	Varkaus	10,3	11,8	12,4	11,6
	Joroinen	9,2	7,2	8,8	8,3
Toimeentulotukea saaneet henkilöt, % asukkaista	Varkaus	8,4	9,0	9,6	8,8
	Joroinen	6,3	5,8	6,4	6,0

Lähde: THL:n Tilasto ja indikaattoripankki SOTKANet

Varkauden yleinen pienituloisuusaste oli vuonna 2013 17,8 % ja Joroisten 14,9 %. Joroisten pieni-
tuloisuusaste on viimeisten neljän vuoden aikana laskenut 16,7 %:sta tämän hetkiseen tilantee-

seen, Varkauden pienituloisuusaste on pysynyt kutakuinkin samalla tasolla. Pienituloisuusaste kuvaa, kuinka suuri osa alueen väestöstä kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle. Pienituloisuudeksi on määritelty taso, joka on pienempi kuin 60 % mediaanista.

3 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT SEKÄ ONGELMIA EHKÄISEVÄT TOIMET JA PALVELUT

3.1 Peruspalvelut

Lasten, nuorten ja perheiden palveluita on kehitetty poikkihallinnollisesti useamman vuoden ajan sekä sosiaali- ja terveyskeskuksen sisällä mutta myös toimialojen kesken. Erityisesti on yhdessä kehitetty perhetyön palveluita.

3.1.1 Neuvola- ja kouluterveydenhuollon palvelut

Asetus neuvolatoiminnasta ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta ja sekä lasten ja nuorten suun terveydenhoidosta (338/2011) sekä terveydenhuoltolaki (1326/2010) ohjaavat vahvasti lasten ja perheiden sekä nuorten palveluita.

Taulukko 3: Henkilöstömitoitus äitiys-, lastenneuvola ja kouluterveydenhoito

	Terveydenhoitaja	Lääkäri
Äitiysneuvola	80 äitiä/th	5-6 h/vk (arvio)
Ehkäisyneuvola		
Lastenneuvola	360 lasta/kokoaikainen th	2400 lasta/lääkäri
Kouluterveydenhuolto	600 oppilasta/th	1 viikkotyöpäivä/500 opp
Opiskelijaterveydenhuolto:		
- 2.aste	600 - 800 opiskelijaa/th	1 pv/vk
- korkea aste	800 - 1000 opiskelijaa/th	1 lääkäri/ 2500 - 3000 op.

Lähde: THL Äitiysneuvolaopas 2013 – Suosituksia äitiysneuvolatoimintaan

Eri työpisteissä toimiminen vähentää mitoitusta oppilaita tai opiskelijoita terveydenhoitajaa tai lääkäriä kohti. Varkaudessa on äitiysneuvolassa terveydenhoitajia 2,5 htv ja Joroisissa 1 htv, lastenneuvolassa 3,7 htv ja Joroisissa 1 htv, kouluterveydenhuollossa 4,7 htv ja opiskeluterveydenhuollossa 2,5 htv, Joroisissa koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa 1,5 htv.

Äitiysneuvolan tavoitteena on turvata lasta odottavan äidin ja syntyvän lapsen paras mahdollinen terveys sekä tukea ja edistää koko perheen terveyttä, hyvinvointia ja vanhemmuutta. Neuvolassa seurataan äidin vointia raskauden aikana ja synnytyksen jälkeen jälkitarkastukseen asti. Neuvolakäyntejä järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaan 8-14 kertaa. Tarkastuskäynneillä pyritään huomioimaan myös isän terveys ja hyvinvointi. Tavoitteena on huomata erityistuen tarpeessa olevat perheet mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tarjota heille tarvittavia tukitoimia. Tukitoimet pyritään järjestämään viiveettä järjestämällä lisäkäyntejä tai kotikäyntejä sekä tekemällä yhteistyötä kunnan eri toimijoiden tai erikoissairaanhoidon kanssa. Vuonna 2014 Varkaudessa syntyi 155 lasta, kun edellistä lastensuojelusuunnitelmaa laadittaessa todettiin v. 2008 syntyneitä olleen 201.

Joroisissa syntyneitä lapsia oli v. 2014 40 ja v. 2008 53. Varkauden äitiysneuvolassa oli vuonna 2015 2304 käyntiä ja Joroisissa vastaavasti 1072 käyntiä.

Lastenneuvolassa seurataan lapsen terveydentilaa, kasvua ja kehitystä sekä koko perheen hyvinvointia. Tavoitteena on perheiden hyvinvoinnin paraneminen ja terveyserojen kaventaminen sekä tarvittaessa eri tukitoimen käynnistäminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, muun muassa perhetyöntekijän avulla. Lastenneuvolassa terveydenhoitaja tapaa perheen ensimmäisen vuoden aikana noin 10 kertaa ja sen jälkeen määräaikaistarkastuksia on vielä 6 kertaa. Lääkärin tarkastuksia on ensimmäisenä vuotena kolme ja ennen kouluikää on vielä kaksi lääkärikäyntiä. Laajat tarkastukset ovat 4 kk, 18 kk ja 4 vuoden iässä. Varkauden lastenneuvolassa oli vuonna 2015 4823 käyntiä, Joroisissa 1375 käyntiä.

Kouluterveydenhuollon tavoitteena on koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja oppilaiden terveyden edistäminen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä oppilaiden, oppilashuollon muun henkilöstön, opettajien ja vanhempien kanssa. Kouluterveydenhuolto on koululaisten ja perheiden helposti saatavilla olevaa suunnitelmallista palvelua, jota seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Säännöllisten tarkastusten lisäksi palvelua järjestetään myös tunnistetun tarpeen mukaisesti. Terveydenhoitajat pyrkivät puuttumaan aktiivisesti ”trendien mukaisiin” epäkohtiin (esim. nuuskan käyttö, happihumala ym.)

Laaja-alainen terveystarkastus on monivaiheinen hyvinvointitarkastus, jonka toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri yhdessä oppilaan ja huoltajien kanssa 1. luokalla, 5. luokalla ja 8. luokalla. Se sisältää terveydenhoitajan alkutarkastuksen, vanhempien tapaamisen ja lääkärintarkastuksen. Laaja-alaisen terveystarkastusten väli vuosina toteutetaan määräaikaisten terveystarkastukset. Määräaikaisten terveystarkastuksissa arvioidaan monipuolisesti oppilaan fyysistä ja psykososiaalista terveydentilaa ja pyritään löytämään mahdolliset sairaudet sekä terveyttä ja hyvinvointia uhkaavat tekijät. Kasvuikässä muutokset ovat nopeita, joten säännölliset terveystarkastukset ovat tärkeitä kasvun, puberteettikehityksen ja ryhdin seuraamiseksi. Terveystarkastukset ovat samalla terveystarkastusneuvontatilanne ja ehkäisevää mielenterveystyötä.

Terveystarkastuksia voidaan tehdä yksilöllisen tarpeen mukaan myös muina ajankohtina ja muille ryhmille. Tarkastuksista poisjäävien tuen tarve selvitetään, koska tiedetään, että tarkastuksista poisjääneiden riski syrjäytymiseen on suurempi kuin niihin osallistuneilla. Tuen tarvetta voidaan selvittää esimerkiksi ottamalla yhteyttä perheeseen tai järjestämällä kotikäyntiä.

Terveystarkastukset toteutuvat kouluilla kattavasti. Vuonna 2014 - 2015 laajoja terveystarkastuksia on tehty Varkaudessa 652. Lisäksi tehdään vuosittaiset tarkastukset kaikille ikäluokille. Käyntejä oli

yhteensä 7306 vuonna 2015. Joroisissa käyntejä oli yhteensä 2305, joista laajoja terveystarkastuksia oli 178 kpl.

Opiskeluterveydenhuollon tehtävänä on seurata ja edistää lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, 10-luokalla, aikuisopiston perusopetuksessa ja ammattikorkeakouluissa opiskelevien terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön ja alaikäisten opiskelijoiden vanhempien kanssa. Opiskeluterveydenhuollon toiminta koostuu koulu yhteisön terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä yksilökohtaisista säännöllisistä terveystapaamisista ja tukea tarvitsevien lasten ja nuorten tukemisesta. Terveystapaamisissa pyritään tunnistamaan tukea tarvitsevat nuoret sekä havaitsemaan ja puuttumaan kasvun ja kehityksen pulmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tarkoituksenmukaisin keinoin. Tuen tarvetta kartoitetaan ja tukea tarjotaan mm. osallistamalla vanhempainiltoihin, seulomalla kattavasti nuorten päihteiden käyttöä sekä masennusta ja osallistamalla opiskelijahuoltoryhmien työskentelyyn. Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös sairaudenhoito. Käyntejä opiskeluterveydenhuollossa oli vuonna 2015 yhteensä 3473. Joroisissa opiskeluterveydenhuollon käyntejä oli 178, joihin sisältyy sairaanhoitokäynnit.

Niille nuorille, jotka eivät ole opiskelemassa tai työssä, terveystarkastukset järjestetään Varkaudessa työvoiman palvelukeskuksessa. Joroisissa mahdollisuus terveystarkastuksiin on ainoastaan terveyskeskuksessa, Ohjaus terveystarkastuksiin jakaantuu asiakkuuden mukaan, esim. TE-palveluista ja sosiaalitoimesta. Näiden nuorten tavoittaminen ja palveluun ohjautuminen on haasteellista.

Suun terveydenhuollon palvelujen tehtävänä on edistää kaikkien kuntalaisten suun terveyttä ja hyvinvointia. Pyrkimyksenä on ennaltaehkäistä ja hoitaa suun sairauksia. Koko väestölle tarjottavia palveluita ovat kiireetön ja kiireellinen hammashoito, oikomishoito sekä terveyden edistäminen. Ajanvarausasioissa asiakkaita palvelee keskitetyn ajanvarauksen lisäksi Internet.

Suun terveydenhuolto tekee tiivistä yhteistyötä esimerkiksi neuvoloiden, päiväkotien ja koulujen kanssa terveyden edistämisen sekä terveellisen kouluruokailun ja kasvuympäristön luomiseksi. Hyvä omahoito ja terveelliset elämäntavat ovat suun terveyden perusta. Lasten ja nuorten suun terveys on yleisesti ottaen parantunut, mutta osalla hampaiden reikiintyminen on selvästi lisääntynyt. Suun terveystottumuksissa on parantamisen varaa. Koululaisista ja opiskelijoista noin puolet eivät syö aamupalaa eivätkä koululounasta päivittäin. Jatkuva napostelu ja virvoitusjuomien käyttö on yleistynyt. Hampaiden harjaus on puutteellista. Noin puolet lapsista ja nuorista harjaavat hampaansa harvemmin kuin kaksi kertaa päivässä. Suun terveydenhuollon tavoite on edistää suun terveyttä ennaltaehkäisevästi tarjoamalla suunhoidon palveluja ja kohdentamalla niitä tarpeen mukaan.

Suun terveydenhuolto tarjoaa monia palveluja odottaville perheille sekä alle kouluikäisille lapsille sekä heidän perheilleen. Ensimmäistä lasta odottaville perheille tarjotaan suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arviointikäynti. Käynti on osa neuvolatoimintaa ja maksuton molemmille vanhemmille. Muut kuin ensimmäistä lasta odottavat äidit ja isät käyvät hammashoidossa yksilöllisen hoitosuunnitelman mukaan.

Yhteisneuvolakäynnillä lapsen ollessa 10 kk:n ikäinen tarjotaan tietoa ja vinkkejä lapsen suunhoitoon. Suun ja hampaiden terveystarkastukset tehdään 1 v 2 kk, 2 ½, 3 ½ ja 5 -vuotiaille. Vanhemmille lähetetään kehoitus varata aika. Jos määräaikaistarkastuksessa lapsella havaitaan esimerkiksi puutteita suunhoidossa, alkavia reikiä tai oikomishoidon tarvetta, kutsutaan hänet tarkastukseen tarpeen mukaan.

Kouluikäisistä 1, 3, 5 ja 8 -luokkalaiset kutsutaan suun terveystarkastuksiin. Jos määräaikaistarkastuksessa lapsella havaitaan puutteita suunhoidossa, alkavia reikiä tai oikomishoidon tarvetta, kutsutaan hänet tarpeen mukaan.

Kaikki varkautelaisissa oppilaitoksissa opiskelevat voivat kotipaikasta riippumatta hakeutua suun terveystarkastukseen kunnalliseen hammashoitoon Varkaudessa yhden kerran opintojensa aikana. Hoito on maksutonta alle 18-vuotiaille. Opiskelijoita ei kutsuta hammashoitoon, vaan aika tulee varata itse keskitetystä ajanvarauksesta.

Hyvinvointi Ankkuri on Varkauden kaupungin matalan kynnyksen hyvinvointikioski, joka tarjoaa maksutonta hoitajien antamaa terveysneuvontaa ilman ajanvarausta. Ankkurissa tuetaan, neuvotaan ja ohjataan oikeaan palveluun asiakkaan tarpeen mukaan ja järjestää teemapäiviä ja tapahtumia eri yhteistyökumppaneiden kanssa. Hyvinvointi Ankkurin sijainti kirjastolla ja verkostomainen työote madaltavat yhteydenottokynnystä.

Joroisten terveysasemalla sijaitsevasta Hyvispisteestä löytyy omahoitoa tukevaa neuvontaa ja ohjausta. Hyvispiste on auki arkisin 8-16. Terveysaseman neuvonnasta saa tarvittaessa lisätietoa.

3.1.2 Lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö

Perhetyön tavoitteena Varkaudessa on vahvistaa ja tukea perheen omia voimavaroja ja selviytymiskeinoja. Perhetyön yleisimpiä syitä ovat vanhempien masennus, uupumus, arjen hallinnan ongelmat sekä parisuhde- ja vuorovaikutusongelmat.

Perhetyön resursseja on vahvistettu siten, että vuoden 2015 talousarvioon varattiin määräraha kolmen uuden perhetyöntekijän palkkaamisen. Uudet perhetyöntekijät aloittivat työskentelynsä keväällä 2015. Resurssien vahvistamisen myötä tällä hetkellä Varkaudessa työskentelee sosiaali- ja terveyskeskuksen palvelualueilla yhteensä yhdeksän perheiden kanssa toimivaa työntekijää. Näistä viisi toimii psykososiaalisella palvelualueella lapsiperheiden ja lastensuojelun perhetyössä, kolme kotiin annettavien palveluiden ja sairaalahoidon palvelualueella lapsiperheiden kotipalvelussa sekä vastaanottopalveluiden palvelualueella on yksi neuvolan perhetyöntekijä. Lisäksi kahden ALVARI-perhetyöntekijän työpanos on hankittu ostopalveluna Lapsen Kengissä ry:ltä.

Perhetyön resurssien vahvistamisen myötä on kehitetty erityisesti varhaista, ennaltaehkäisevää perhetyötä. Myös 1.4.2015 voimaan tullut sosiaalihuoltolaki (1301/2014) edellyttää, että kunnassa on perheille tarjota perhetyön palveluita sosiaalihuoltolain perusteella ilman lastensuojelun asiakkuutta. Yhtenä konkreettisenä toimenpiteenä varhaisen perhetyön edistämiseksi kaikille ensimmäisen lapsen saaville perheille tarjotaan neuvolan kautta perhetyöntekijän käyntejä kotona.

Perhetyön kehittämistavoitteena Varkaudessa on se, että eri palvelualueilla toimivat perhetyöntekijät on tarkoitus yhdistää yhden saman johdon alle ja näin yhdistää perhetyön toimintamalleja ja käytäntöjä muutoinkin.

Joroisissa perhetyötä neuvoloissa tehdään LapsPere-hankeen aikana kehitetyn varhaisen tuen (VARTU) menetelmän mukaan. Perheistä lähes 99 % käy äitiys- ja lastenneuvoloiden asiakkaina, joten perheet huomioidaan mallin mukaan yksilöinä ja perheenä ja kunkin voimavarat kartoitetaan lähtökohtaisesti jo ensimmäisillä käynneillä. Jos käynneillä nousee esille tuen tarvetta, terveydenhoitajat järjestävät sen esimerkiksi Joroisten kunnan varhaiskasvatustoimiston kautta. Varhaiskasvatuksessa toimii perheohjaaja. Lisäksi Joroisten sosiaalityön yksikössä työskentelee kaksi perhetyöntekijää, jotka työskentelevät sosiaalihuoltolain mukaisen lapsiperheiden perhetyön asiakasperheissä sekä lastensuojelun asiakasperheissä. Perheen saamat palvelut yhteen sovitetaan perhetasolla laadittavassa suunnitelmassa.

3.1.3 Sivistyspalvelut

Varhaiskasvatus ja esiopetus

Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varkauden ja Joroisten varhaiskasvatuspalvelut muodostuvat kunnan ja yksityisen järjestämästä päivähoidosta ja esiopetuksesta sekä muusta toiminnasta kuten avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta.

Päivähoitoa järjestetään Varkaudessa ja Joroisissa päiväkotihoidona, perhepäivähoitona ja ryhmäperhepäivähoitotoimintana. Avoin varhaiskasvatustoiminta sisältää perhekerho- sekä vertaistukiryhmätoimintaa. Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on Suomessa lakisääteinen oikeus saada vanhempien valinnan mukaan joko kunnallinen päivähoitopaikka tai kotihoidon- tai yksityisen hoidon tuki. Varkaudessa asiakkaille on tarjolla sekä julkisia että yksityisiä päivähoitopalveluja.

Varkaudessa on 6 kunnallista päiväkotia (n. 500 lasta), 24 kunnallista perhepäivähoitajaa (96 lasta), yksi ryhmäperhepäivähoitokoti (12 lasta) sekä avoimen varhaiskasvatuspalvelujen toimintaa (leikkikoulussa 24 lasta, perhekerhossa noin 40 asiakasperhettä sekä vertaistukiryhmätoimintaa). Yksityistä päivähoitopalvelua tuottavat kaksi yksityistä päiväkotia (n. 120 lasta) ja 8 yksityistä perhepäivähoitajaa (n. 25 lasta).

Erityispäivähoidon järjestämiseksi päivähoito ja päiväkotien esiopetus on jaettu kahteen alueeseen ja kummallakin alueella toimii alueellinen erityislastentarhanopettaja. Kouluilla järjestettävän esiopetuksen erityisopetuksen toteuttavat koulujen erityisopettajat. Lisäksi Päiviönsaaren päiväkodilla toimii kaksi integroitua erityisryhmää (ryhmässä 12 lasta, joista viidellä voi olla tuen tarve) ja kahdessa kaupungin päiväkodissa toimivat kuntouttavat pienryhmät (n.15 lasta/ ryhmä).

Vuoden 2014 toimintakaudella Varkauden esiopetuksessa oli 32 tehostetun tuen ja 13 erityisen tuen piirissä olevaa esioppilasta. Alle esikouluikäisiä, erityistä tukea tarvitsevia lapsia oli päivähoiton piirissä n. 45 lasta.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä Joroisissa on tuottaa hyvälaatuista, paikkakunnan ominaispiirteisiin parhaiten soveltuvaa päivähoitoa, asiantuntevaa esiopetusta sekä joustavia, perheiden tarpeisiin vastaavia avoimen varhaiskasvatuksen palveluja. Yhteistyössä vanhempien kanssa luodaan lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle suotuisa kasvuympäristö (Joroisten kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2013).

Joroisissa päivähoitoa järjestetään kahdessa päiväkodissa, kolmessa ryhmäperhepäiväkodissa ja perhepäivähoidossa noin kymmenen hoitajan kotona. Avoin varhaiskasvatus sisältää perheryhmätoimintaa, lapsiperheiden kotipalvelua ja perheohjausta.

Esiopetus on osana varhaiskasvatusta tarjottavaa suunnitelmallista opetus- ja kasvatustyötä. Kunnilla on velvollisuus järjestää maksutonta esiopetusta kaikille esiopetusikäisille lapsille vähintään 700 tuntia vuodessa. Lapsi osallistuu esiopetukseen vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista eli pääosin 6-vuotiaana. Esiopetus on kaikille pakollista 1.1.2015 alkaen.

Esiopetusta on myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ensimmäisenä oppivelvollisuusvuonna annettava opetus ja koululyykkäyksen saaneille lapsille oppivelvollisuuden alkamisvuonna annettava opetus. Esiopetusta toteutetaan perusopetuslain sekä lain perusopetuslain muuttamisesta mukaisesti. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010 ohjaavat valtakunnallisesti esiopetuksen sisältöä, laatua ja paikallisten opetussuunnitelmien laatimista. Esiopetussuunnitelman perusteet ja opetussuunnitelmat uusiutuvat vuonna 2016.

Esiopetusta voidaan järjestää joko päivähoitossa tai koulussa. Varkaudessa esiopetusta on järjestetty viidessä päiväkodissa ja kaikilla alakouluilla (lukuun ottamatta Luttilan koulua). Esiopetus on varhaiskasvatuksen toimintaa.

Joroisissa esiopetusta annetaan Kaitaisten koulussa yhdysluokkaopetuksena 0-2 luokassa ja kirkonkylällä sekä Kuvansissa omissa tiloissa koulujen läheisyydessä varhaiskasvatuksen toimintana.

Perusopetus

Perusopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen oppilaan oppimista oman taitotasonsa mukaisesti sekä hänen kasvuaan tasapainoiseksi, terveen itsetunnon omaavaksi ihmiseksi. Oppilaan huoltajilla on ensisijainen vastuu kasvatuksesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta koulussa. Koulun tulee olla aktiivinen kotien kanssa tehtävässä yhteistyössä ja huolehtia siitä, että huoltajat saavat riittävästi tietoa lapsensa koulun käyntiin liittyvistä asioista. Myös huoltajilta toivotaan aktiivisuutta. Oppilas on kodin ja koulun yhteistyön tärkein osapuoli. Lapsen ja nuoren tulee saada osallistua häntä koskevien asioiden käsittelyyn oman ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti.

Varkauden perusopetuksessa on lukuvuonna 2015-2016 yhteensä 1827 lasta, joista alakouluilla (Kangaslampi, Kuoppakangas, Könönpelto, Lehtoniemi, Luttila, Puurtila, Repokangas ja Svenska skolan i Varkaus) on 1176 oppilasta ja yläkouluissa (Kuoppakangas, Päiviönsaari ja Repokangas) on 651 oppilasta. Esikoulussa on yhteensä 201 oppilasta.

Tehostetun tuen piirissä on yhteensä 141 oppilasta (näistä 75 on yläkouluilla) ja erityisen tuen päätöksen on saanut 150 oppilasta (näistä yläkouluilla 68 oppilasta). Lisäksi erityisen tuen päätöksen saaneita oppilaita, joilla on pidennetty oppivelvollisuus/vaikeimmin kehitysvammaisia oppilaita on 25, ja erityisen tuen päätöksen saaneita oppilaita, joilla on pidennetty oppivelvollisuus/muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset oppilaita on perusopetuksessa 28 oppilasta.

Joroisten perusopetus toteutetaan oppilaiden yksilölliset oppimisen tarpeet huomioiden. Kunnassa on toimiva lähikouluverkko riittävine oppilasmäärineen (kouluverkkosuunnitelma 2015 – 2020).

Perusopetuksen tehtävänä on antaa laadukasta ja monipuolista yleissivistävää opetusta, kasvattaa vastuulliseen yhteistyöhön ja hyviin vuorovaikutustaitoihin sekä antaa hyvät jatko-opintomahdollisuudet. Perusopetus huomioi erilaiset oppijat. Oppilaiden erityisen tuen järjestämisessä on periaatteena mahdollisuuksien mukaan lähikouluun integrointi.

Lukio antaa opetussuunnitelman mukaisesti opiskelijoille laajan yleissivistyksen ja jatko-opintokelpoisuuden sekä elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Joroisten lukio on aktiivinen yhteistyössä ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Yhtenäiskoulussa oppilaita on 1-6lk 194 oppilasta ja 7-9lk 166 oppilasta. Kirkonkylällä esikoululaisia on 35. Kuvansissa 1-6lk oppilaita on 101 ja esikoululaisia 12. Kaitaisissa oppilaita on 24. Lukiossa oppilaita on 93. Erityisen tuen päätöksellä olevia oppilaita on 26 ja tehostetun tuen piirissä 48 oppilasta.

Koulun kerhotoiminnalla tarkoitetaan perusopetuslaissa mainittua ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyä toimintaa, jonka järjestämisen periaatteet tulee kirjata opetussuunnitelmaan. Koulu määrää toiminnasta vuosittaisessa työsuunnitelmassaan. Kerhotoimintaan osallistuminen on oppilaalle maksutonta ja vapaaehtoista.

Koulun kerhotoiminnan tavoitteena on toteuttaa lapsen ja nuoren kasvua tukevaa monipuolista vapaa-ajan toimintaa. Koulujen kerhotoimintaa on pyritty kehittämään siten, että kerhotoiminnan piiriin saadaan myös niitä lapsia, joilla ei ole mahdollisuutta harrastaa säännöllisesti. Tavoitteena on kasvaminen yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen onnistumisen ja osaamisen kokemusten kautta. Näin kerhotoiminta osaltaan tukee kodin ja koulun kasvatustyötä.

Varkaudessa koulun kerhotoimintaa on kehitetty aktiivisesti vuodesta 2008 ja se on vakiintunut osaksi koulun toimintaa. Vuonna 2014 kerhotoimintaa järjestettiin kaikilla Varkauden perusopetuksen kouluilla. Kerhojen ohjaajista suurin osa (64%) on opettajia, lisäksi koulut ovat hyödyntäneet kolmannen sektorin, koulun muiden sidosryhmien ja eri hallintokuntien osaamista. Vuonna 2014 toteutui Varkaudessa yhteensä 96 kerhoa, kerhotunteja pidettiin 1043. Koulun kerhotoimintaan osallistui vuoden aikana yhteensä 1021 oppilasta. Monipuolisesta kerhotarjonnasta suosituimpia ovat olleet erilaiset liikunta- ja kädentaitokerhot.

Joroisissa on aktiivista kerhotoimintaa kaikilla kouluilla, mm. bändikerhot, liikuntakerhot, kokkikerho.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta on tarkoitettu ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä kaikkien vuosiluokkien erityisoppilaille. Toiminnan lähtökohtana on turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen lapselle ennen ja jälkeen koulupäivän. Varkaudessa aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistui vuonna 2015-2016 yhteensä 174 oppilasta.

Nuorisotyö

Nuorisotalotyössä on keskeistä nuorten oman ajan käyttöön kohdistuva aktiivisen kansalaisuuden edistäminen samoin kuin nuorten sosiaalinen vahvistaminen, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukeminen sekä eri sukupolvien välisen vuorovaikutuksen edistäminen. Nuorisotiloilla toiminta on avointa, ohjattua tai kohdennettua toimintaa. Nuorisotalojen perustoimintaan voivat osallistua 7 – 17 -vuotiaat nuoret.

Varkaudessa toimii nuorisotalo Könönpellossa, jossa on avointa toimintaa 13-17-vuotiaille nuorille kolmena päivänä viikossa klo 16–20. Kirjastolla on kädentaitojen tila, jossa on myöskin toimintaa kolmena päivänä viikossa. Kirjastolla toimivassa nuorisokahvilassa on tapahtumia ja teemailtoja kerran kuussa.

Joroisissa nuorisotiloja on kaksi, Kuvansissa ja Joroisten kirkonkylällä. Kuvansissa nuorisotiloilla järjestetään junnutoimintaa. Kirkonkylän nuorisotiloilla on junnutoimintaa ja nuortentoimintaa. Nuorisotiloille nuorten iltoina saa tulla kaikki kolmetoista vuotta täyttäneet. Myös täysi-ikäiset ovat tervetulleita nuorisotiloille. Junnutoiminta on suunnattu 3-6-luokkalaisille. Sekä junnutoiminnassa että nuorten toiminassa järjestetään kuukausittain teemailtoja. Nuorille on myös tarjolla retki- ja tapahtumatoimintaa.

Erytisnuorisotyö

Erytisnuorisotyön tarkoituksena on auttaa ja tukea nuorta ongelmallisissa tilanteissa. Se on nuorten tarpeista lähtevää sosiaalista nuorisotyötä, luonteeltaan ehkäisevää, etsivää ja korjaavaa. Toiminta on asiakaslähtöistä, yksilöllisesti nuorten kanssa tai toimintaa vertaisryhmissä. Kohderyhmänä ovat pääasiassa 13–17-vuotiaat nuoret.

Erytisnuorisotyö tarjoaa henkistä tukea ongelmatilanteissa ja toimenpiteitä odotettaessa, antaa konsultaatiota ja toimii yhteistyössä perheiden kanssa sekä järjestää kohdennettuja pienryhmätöitä eri kohderyhmille. Yksilötyö on ammatillisena tukihenkilönä toimimista. Tarvittaessa erityisnuorisotyöntekijä osallistuu hoitokokouksiin ja hoidon seurantaan. Lisäksi nuoria pyritään integroidaan olemassa oleviin palveluihin, minkä toteuttamisessa nuorisopalvelut toimii kokonaisvaltaisesti nuoren ammatillisena tukena ja toimii tiiviissä yhteistyössä erityisnuorisotyön ja nuorten kanssa toimivien tahojen kanssa.

Erityisnuorisotyö vastaa myös vapaaehtoisten tukihenkilöiden toiminnan koordinoinnista ja ohjauksesta.

Joroisten nuorisotoimi ei tarjoa tukihenkilöpalveluita. Kohdennettua pienryhmätoimintaa järjestetään 10-18-vuotiaille yksin tai yhteistyössä esimerkiksi koulukuraattorin kanssa. Lisäksi nuorisotoimi tarjoaa nuorille henkilökohtaista apua silloin kun nuori sitä tarvitsee.

Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Etsivä nuorisotyö etsii nuoren kanssa ratkaisuja nuoren pulmiin ja kysymyksiin ja auttaa nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut.

Etsivän työn ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle tukea, jos nuori sitä itse haluaa.

Joroisissa etsivän nuorisotyöntekijän tehtävä on vakinainen 1.7.2016 alkaen.

Nuorten työpaja

Varkaudessa nuorten työpajatoimintaa hankitaan ostopalveluna Varkauden seudun työpajayhdistykseltä, joka ylläpitää Nuorten työpajaa. Nuortenpaja tarjoaa monipuolisia harjoittelupaikkoja 17–28-vuotiaille varkautelaisille nuorille, jotka ovat vaille ammatillista koulutusta tai, joilla on jo ammatillinen koulutus, mutta ei työkokemusta. Nuorten työpajalle voi mennä starttijaksolle, jonka aikana arvioidaan valmiuksia jatkaa pajalla kuntouttavassa työtoiminnassa. Lisäksi nuorten pajalla voi olla työkokeilussa. Pajajakso sisältää käytännön työtä pajalla, työelämään tutustumista, koulutusta, yksilövalmennusta sekä ryhmäpäiviä.

Joroisissa on kunnan omana toimintana työpaja, jonka kohderyhmänä ovat 16–28-vuotiaat työttömät, vaille ammatillista koulutusta olevat, ammatillisen koulutuksen tai lukion keskeyttäneet sekä syrjäytymisvaarassa olevat nuoret. Työpajan toiminnan tarkoituksena on ensisijaisesti parantaa työttömän tai opintonsa keskeyttäneen nuoren omaa elämänhallintaa sekä tukea nuorta löytämään paikkansa koulutus- ja työelämässä. Työpaja tarjoaa nuorille kuntouttavan työtoiminnan paikan, työkokeilupaikan tai palkkatukityöpaikan. Lisäksi työpaja tarjoaa pajakoulupaikan peruskoulussa tai 2.asteen opinnoissa kipuileville nuorille yhteistyössä oppilaitoksen kanssa. Työpajatoiminta sopii erittäin hyvin myös maahanmuuttajataustaisille nuorille ja aikuisille kotouttamisen tueksi. Joroisten

työpajan motto on ”yksikään ei putoa ymmärtämättään” eli pajajakson aikana pyritään asiakkaan omien taitojen ja vahvuuksien löytymiseen ja niiden vahvistamiseen.

Osallisuustoiminta

Osallisuustoimintaan Varkaudessa kuuluvat Lasten Parlamentti Varpaset, ala- ja yläkouluilla oppilaskuntatoiminta, nuorisovaltuusto Wanuva sekä Po1ntWarkaus- studio ja Nuortenkanava.fi. Osallisuustoiminnan tavoitteena on aikaansaada toimiva ja ajan mukainen uudistuva ja kehittyvä lasten ja nuoren osallisuusympäristö ja kuulemisjärjestelmä Varkauteen. Toimenpiteissä keskeistä on lasten ja nuorten kuuleminen ja aktiivinen toiminta prosessien eri vaiheissa. Kohderyhmänä 7-22-vuotiaat. Varpaset kokoontuu kahdesti vuodessa. Wanuva nuorisovaltuuston tehtävänä on vaikuttaa nuorten asioihin, tapahtumien järjestäminen ja opettaa nuorille tiedottamista, tiedonkulkua sekä herättää nuoria yhteisien asioiden hoitoon.

Lapsiperheraati on ollut mukana kehittämässä lasten ja perheiden palveluita vuodesta 2013. Toiminnassa on ollut mukana neuvolat, suun terveydenhoito, perhetyö, varhaiskasvatus ja kirjasto. Joroisissa toimii nuorisovaltuusto Jornuva. Nuorisovaltuusto valitaan vaalein. Toimintakausi nuorisovaltuustolaisella on kaksi vuotta, joka vuosittain järjestettävissä vaaleissa äänestetään jäseniä toimintaan. Yhteensä valtuustossa on 11 jäsentä. Nuoriso-ohjaajat toimivat nuorten apuna. Lisäksi vuosittain järjestetään nuorten kuulemistilaisuus.

3.1.4 Opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto on yleisnimitys, jolla viitataan esi- ja perusopetuksessa annettavaan oppilashuoltoon ja toiseen asteen opetuksessa annettavaan opiskelijahuoltoon. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) velvoittaa järjestämään oppilashuoltopalvelut kunnan alueella sijaitseville perus- ja toisen asteen oppilaitoksille.

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhoolto on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu opiskelijahuolto. Opiskeluhoolto toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Opiskeluhooltoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhoiltoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Tavoitteena on

- 1) edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä;
- 2) edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä;
- 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville;
- 4) turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoiltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu;
- 5) vahvistaa opiskeluhoollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää alla olevien asioiden kirjaamista lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

1. Opiskeluhoollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet

Opiskeluhoollon tavoitteena on opiskelijoiden paras mahdollinen hyvinvointi, oppiminen ja osallisuus. Opiskeluhoollossa pyritään kasvun ja oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä muiden ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen mahdollisimman varhain. Varkaudessa ja Joroisissa toimii yhteinen oppilashuollon huollon ohjausryhmä, joka vastaa oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, koordinoinnista ja arvioinnista.

2. Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhoiltopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta.

Varkauden kaupunki järjestää koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä kuraattori- ja psykologi palvelut kaikkiin Varkauden ja Joroisten alueella toimiviin kouluihin ja oppilaitoksiin.

Opiskeluhoollon kokonaistarvetta arvioitaessa otetaan huomioon oppilaiden ja opiskelijoiden lukumäärä ja oppilaitosten näkemys palvelujen tarpeesta. Oppilashuollon ohjausryhmä arvioi vuosittain palvelujen riittävyttä. Ohjausryhmä tekee vuosittain arvion opiskeluhoollon kokonaistarpeesta eri opetuksen järjestäjien keräämän tiedon pohjalta. Arvioinnissa tehdään tiivistä yhteistyötä kaik-

kien oppilaitosten sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Opiskeluhuollon palvelut mitoitetaan siten, että jokainen oppilas ja opiskelija saa riittävän opiskeluhuollon tuen. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa. Lisäksi huomioidaan kouluyhteisön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrää.

Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta tukee koulun käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön. Arviossa otetaan huomioon oppilashuollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos.

Varkaudessa perusopetuksessa työskentelee kaksi kuraattoria ja toisella asteella yksi. Varkauden koulujen ja oppilaitosten vastaavan kuraattorin tehtävä on järjestetty niin, että Varkaus ostaa palvelua Joroisista 1 työpäivän kuukaudessa. Koulupsykologeja työskentelee kaksi perusopetuksessa ja yksi toisella asteella. Koulu- ja opiskelija terveydenhuolto ks. kohta koulu- ja opiskeluterveydenhuolto.

Joroisissa (perusopetuksessa ja lukiossa) työskentelee yksi koko aikainen kouluterveydenhoitaja ja osa-aikaiset koulukuraattori, koulupsykologi ja koululääkäri. Koulukuraattorin työhön on varattu 70% sosiaalityöntekijä työajasta. Koulukuraattorilla on opiskelijahuoltolain edellyttämä vastaavan kuraattorin pätevyys. Koulupsykologin työhön on varattu 50% psykologin työajasta. Koululääkärin nykyisellään lääkärin työaika on käytettävissä 3,5h viikossa ala-asteella ja yläasteella sekä lukiossa yhteensä 3 tuntia viikossa.

Koulukuraattori on koulun sosiaalityöntekijä, joka auttaa ja tukee oppilaita ja heidän perheitään erilaisissa koulunkäyntiin, kasvuun ja kehitykseen liittyvissä ongelmissa. Koulupsykologien tehtäviin kuuluu muun muassa lasten ja nuorten oppimisvaikeuksien arviointi, konsultointi, moniammatillinen verkostotyö sekä tarvittaessa lyhyet tukikäyntijaksot oppilaiden kanssa. Koulupsykologi on mukana koulun kriisityössä. Sekä koulupsykologi että koulukuraattori osallistuvat koulujen yhteisöllisten oppilashuoltoryhmien kokouksiin.

Koulun tai oppilashuollon työntekijän arvioidessa, että oppilaan opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi tai poistamiseksi tarvitaan psykologi- tai kuraattoripalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä oppilaan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot. Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, tulee oppilaalle antaa tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä asioista määräaikaisten puitteissa. Myös huolta-

jalle on annettava tieto yhteydenotosta, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16§)

Mahdollisuus keskusteluun henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa on järjestettävä kiireellisessä tapauksessa samana tai seuraavana työpäivänä. Psykologi/kuraattori harkitsee tapauskohtaisesti asian kiireellisyyden ja sen voiko keskustelun siirtää seuraavaan arkipäivään. Pyyntö voidaan tehdä vastaanotolla, puhelimitse tai toisen henkilön välityksellä (esim. kaveri). Ei kiireellisissä tapauksissa määräaika on seitsemän työpäivää sen jälkeen kun oppilas on keskustelua pyytänyt. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki § 15 1 ja 2 mom.)

Avustajapalvelua järjestetään esiopetuksessa tarpeen mukaan lapsen ja nuoren kasvun ja oppimisen tueksi. Perusopetuksessa järjestetään koulukohtaisesti avustajapalveluja takaamaan oppilaille oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö.

Tuki- ja erityisopetusta järjestetään esiopetuksessa lapsen ja nuoren yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Kaikissa perusopetuksen kouluissa varataan vuosittain tuntiresurssista tunteja tukiopetukseen ja annetaan osa-aikaista erityisopetusta. Lukioissa on varattu resurssia tukiopetukseen ja erityisopetukseen. Ammatillisessa opetuksessa järjestetään erityisopetusta ja oppimisen tukea yksilöllisiin opiskelijakohtaisiin tarpeisiin.

3. Yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja opiskelijoiden varhaista tukea vahvistavat toimet

Yhteisöllinen opiskeluhoito tarkoittaa terveyden ja hyvinvointiin liittyvien näkökohtien huomioimista opetuksessa ja oppilaitoksen muussa toiminnassa ja se on kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien vastuulla. Kaikissa oppilaitoksissa noudatetaan Varkauden ja Joroisten yhdessä laatimaa ja sivistyslautakuntien hyväksymää kuntakohtaista opiskeluhoitosuunnitelmaa, joka sisältää ohjeistukset opiskeluhoollon toteuttamiseen. Jokaisessa oppilaitoksessa on opiskeluhoitoryhmä, joka koordinoi ja seuraa opiskeluhoollon toteutumista. Opiskeluhoitoryhmä voi olla useamman oppilaitoksen yhteinen, mikäli se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Koulu/oppilaitoskohtaiset oppilashuoltoryhmät laativat opiskeluhoitosuunnitelmat ja toteuttavat opiskeluhoitoa suunnitelmiansa mukaan. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Koulun rehtori vastaa suunnitelman laadinnasta ja toteutumisen arvioinnista yhdessä henkilöstön ja eri sidosryhmien kanssa.

4. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen, seuranta ja laadunarviointi

Joroisten ja Varkauden yhteinen oppilashuollon ohjausryhmä seuraa ja arvioi oppilaitoskohtaisesti opiskeluhoollonsuunnitelmien toteuttamista. Tukena seurannassa on Terveyden- ja hyvinvoinnin

laitoksen julkaisema lomake ”Lomake opiskeluhuollon ja sen johtamisen kehittämiseksi”. Ohjausryhmä kehittää myös omavalvontajärjestelmää oppilashuollon seuraamiseksi. Palautetta kerätään oppilaitoksen henkilökunnalta, oppilailta ja huoltajilta. Ohjausryhmä koordinoi palautteen keräämistä ja valitsee arviointikohteet.

Koulukohtaiset oppilas- ja opiskeluhuoltosuunnitelmat päivitetään ja arvioidaan lukuvuosittain. Suunnitelmissa on sekä yhtä lukuvuotta että pidempää aikajaksoa koskevia tavoitteita ja toimenpiteitä. Vuosittain valitaan arviointikohteet, joista kootaan yhteenveto oppilashuollon ohjausryhmälle.

3.2 Erityispalvelut

3.2.1 Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut ja perheneuvonta

Varkaudessa toimii Lasten ja nuorten keskus Nikula, johon on yhdistetty perheneuvonta, lasten ja nuorten mielenterveystyö sekä koulupsykologinen työ. Nikula toimii tällä hetkellä kaupungintalolla, jonka sijainti asiakkaiden saavutettavuuden osalta on todettu hyväksi.

Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden toimintaa on kehitetty erityisesti matalan kynnyksen palveluiden osalta. Koulupsykologinen työ on jalkautunut kouluille. Lisäksi yläkouluilla aloitti psykiatrinen sairaanhoitaja syksyllä 2014, toiminta vakiintui syyslukukauden 2015 alussa, jolloin sairaanhoitajan nimikkeeksi vakiintui koulupsykykkäri. Toimintojen jalkauttaminen koulujen arkeen on mahdollistanut sen, että Nikulassa on pystytty keskittymään vaativampien tilanteiden hoitoon. Erikoissairaanhoidon palvelut mukaan lukien lasten ja nuorten osastohoito järjestetään Kuopion yliopistollisessa sairaalassa.

Nikulan perheneuvonnan palveluissa käyntejä vuonna 2015 oli yhteensä 1285, josta ulkokuntamyynnin osuus oli 27 käyntiä. Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa käyntejä vuonna 2015 oli 2537, tästä ulkokuntamyynnin osuus oli 74 käyntiä.

Nikulan toiminnan kehittämistä tarkastellaan osana meneillään olevaa lasten, nuorten ja perheiden hanketta.

Joroisissa työskentelee yksi koulupsykologi, joka on kaikkien kunnan koulujen käytettävissä. Erikoissairaanhoidon palvelut ostetaan Etelä-Savon ja Pohjois-Savon sairaanhoitopiireiltä ja yksityisiltä palveluntuottajilta. Kasvatus- ja perheneuvonnan palveluiden käyttö oli vuonna 2015 10 asiakkaalla yhteensä 50 käyntiä.

3.2.2 Aikuisten päihde- ja mielenterveyspalvelut

Aikuisten päihde- ja mielenterveyspalvelut on yhdistetty Varkaudessa toiminnalliseksi kokonaisuudeksi, jolla on yhteinen lähiesimies. Päihde- ja mielenterveyspalveluissa on kehitetty jalkautuvia työmuotoja. Päihdekliniikan kohderyhmänä ovat alkoholin, lääkkeiden ja huumeiden vuoksi ongelmiin joutuneet henkilöt ja heidän läheisensä. Myös peliriippuvaiset kuuluvat päihdekliniikan kohderyhmään. Päihdeklinalta käsin tehdään myös jalkautuvaa päihdetyötä sekä nuorten päihdetyötä.

Psykiatrian poliklinikka palvelee varkauteilaisia ja joroislaisia psyykkisissä kriiseissä ja mielenterveysongelmissa. Työmuotoina psykiatrian poliklinikalla on kriisihoidon, keskustelut ja terapiat, parija perhekeskustelut ja –terapiat, psykiatriset ja psykologiset tutkimukset sekä ryhmäterapiat. Psykiatrian poliklinikalta on aloitettu yhteistyötä neuvolan kanssa; neuvolasta on voitu ohjata vanhempia psykiatrian poliklinikan pariterapeuttiseen työskentelyyn, yhteistyö on ollut hedelmällistä ja mahdollistaa oikea-aikaisen palveluiden tarjonnan vanhempien parisuhteen ja vanhemmuuden tueksi. Uutena työmuotona psykiatrian poliklinikalta käsin ollaan aloittamassa yhteistyötä neuvolan kanssa perhevalmennuksissa sekä ½ -vuotis ryhmäneuvolassa. Tarkoituksena on lisätä mahdollisuutta tunnistaa riskiperheet ajoissa sekä tarjota myös tukea ja apua oikea-aikaisesti lapsen kehityksen turvaamiseksi ja myöhempien ongelmien välttämiseksi.

Mielenterveyspalvelujen akuuttiryhmä on mahdollistanut sen, että akuutteihin kriiseihin on pystytty vastaamaan välittömästi sekä Varkaudessa että Joroisissa. Mielenterveyskuntoutujien kotikuntoutustyö omana toimintana on mahdollistanut ostopalveluiden vähentämisen sekä asiakkaiden arjenhallinnan tukemisen omissa kodeissaan.

Joroisissa päihdetyötä tehdään sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijän työnä, mukana ovat vahvasti yhteistyöverkot. Varkauden päihdekliniikka tarjoaa psykososiaalista kuntoutusta ja tarvittaessa sieltä on saatavissa myös jalkautuvat päihdepalvelut. Mielenterveysneuvolassa työskentelee kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa sekä konsultoiva psykiatri. Mielenterveysneuvola tarjoaa matalankynnyksen mielenterveyspalveluita elämäntilannekriiseissä ja muissa psyykkisissä häiriöissä. Joroisten Päiväpirtillä on työssä kaksi työntekijää ja se tarjoaa mielenterveyskuntoutujille päivätoimintaa ja kotiohjausta.

Varkaudessa on myös oma 15-paikkainen aikuispsykiatrian akuuttiosasto.

3.2.3 Vammaispalvelut

Vammaispalvelulain mukaisilla palveluilla ja tukitoimilla on tarkoitus edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Varkaudessa vammaispalvelussa työskentelee kaksi sosiaalityöntekijää ja yksi sosiaaliohjaaja. Sosiaalityöntekijät tekevät palvelutarpeen arviot ja päätökset palveluista. Vammaispalvelussa sosiaalityöntekijä myöntää palveluja vammaispalvelulain, kehitysvammalain ja sosiaalihuoltolain perusteella mikäli palvelujen myöntämiselle asetetut kriteerit täyttyvät. Vammaispalvelun sosiaaliohjaajan tehtävässä korostuu myönnettyjen palvelujen järjestäminen, kotikäynnit, lähiohjaus ja aktiivinen yhteydenpito erityisryhmiin.

Joroisissa vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisia tehtäviä hoitaa johtava sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja.

3.2.4 Sosiaalityö

Sosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön suorittamaa ohjausta, neuvontaa ja sosiaalisten ongelmien selvittämistä sekä muita tukitoimia, jotka ylläpitävät ja edistävät yksilön ja perheen turvallisuutta ja suoriutumista ja yhteisöjen toimivuutta. Sosiaalityön palveluissa tapahtuu suuri toiminnallinen muutos perustoimeentulotuen käsittelyn ja päätöksenteon siirtyessä Kansaneläkelaitoksen tehtäväksi 1.1.2017 alkaen. Muutoksen myötä kunnissa tehtävä sosiaalityö painottuu entistä enemmän yksilön ja perheen arjen hallinnan tukemiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn ja sosiaaliseen kuntoutukseen.

Varkaudessa aikuissosiaalityön palveluissa työskentelee kaksi sosiaalityöntekijää ja kaksi sosiaaliohjaajaa. Lisäksi Varkauden seudun työvoiman monialaisessa yhteispalvelussa työskentelee yksi sosiaalityöntekijä, yksi sosiaaliohjaaja ja yksi terveydenhoitaja. Joroisissa aikuissosiaalityötä hoitaa kokopäiväisesti yksi sosiaaliohjaaja, lisäksi aikuissosiaalityön tehtäviä on myös muilla sosiaalitoimiston työntekijöillä.

Aikuissosiaalityössä keskeistä on myös aktivointisuunnittelu ja erilaisiin työllistämistoimenpiteisiin ohjaaminen. Perheiden osalla vanhempien työllistymisen tukeminen tai muu vanhempien elämänhallintaa lisäävä työ tukee lasten ja koko perheen hyvinvointia.

4 LASTENSUOJELUN TARVE KUNNASSA

4.1 Lastensuojeluilmoitukset

Lastensuojelulain 25 §:ssä määritellään ilmoitusvelvollisten viranomaisten ja toimijoiden joukko; laissa määritellyt ilmoitusvelvolliset ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Edelleen ilmoitusvelvollisilla on lakiin perustuva velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu seksuaalirikos tai lasta on pahoinpidelty.

Lastensuojeluilmoituksia tuli Varkaudessa v. 2014 407 ja v. 2015 483, Joroisissa lastensuojeluilmoituksia tuli v. 2014 77, v. 2015 70.

Viisi suurinta ilmoittajatahoa Varkaudessa ja Joroisissa vuonna 2015 olivat seuraavat:

Varkaus

- sosiaalipäivystys 122
- poliisi 62
- opetustoimi 48
- mielenterveyspalvelut 37
- terveydenhuollon ammattihenkilö 28

Joroinen

- sosiaalipäivystys 22
- sosiaalityöntekijä 13
- terveydenhuollon ammattihenkilö 9
- opetustoimi 7
- kouluterveydenhuolto 5

Suurin ilmoittajataho sekä Varkaudessa että Joroisissa on sosiaalipäivystys, johon virka-ajan ulkopuoliset yhteydenotot ohjautuvat. Sosiaalipäivystys toimii Kuopiossa, josta käsin päivystävät sosiaalityöntekijät jalkautuvat tarpeen mukaan paikkakunnalle. Merkillepantavaa on, että päivähoidosta ei tullut vuonna 2015 yhtään lastensuojeluilmoitusta, vaikkakin päivähoidossa kohdataan huomattavan suuri osa lapsia ja perheitä. Myöskin äitiys- ja lastenneuvolasta ja perheneuvolasta tulevien lastensuojeluilmoitusten määrä on varsin pieni.

Lastensuojelulain 25 c § säädetään ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Lastensuojelulaissa määritellyillä ilmoitusvelvollisilla on ko. pykälän mukaisesti velvollisuus tehdä ennakollinen lastensuojeluilmoitus, jos on perusteltua syytä epäillä, että syntyvä lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen. Ennakollisia lastensuojeluilmoituksia Varkaudessa tehtiin vuonna 2014 16, vuonna 2015 13. Joroisissa ennakollisia lastensuojeluilmoituksia tehtiin sekä vuonna 2014 että vuonna 2015 yksi ilmoitus vuodessa.

4.2 Sosiaalihuoltolain mukaiset perhepalvelut

1.4.2015 voimaan tullut sosiaalihuoltolaki (1301/2014) korostaa lapsen ja perheen oikeutta saada viipymättä lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut. Lain mukaisesti palveluja on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina niitä tarvitaan. Käytännössä lain säännökset edellyttävät, että lapselle ja perheelle on oltava tarjolla palveluita ilman lastensuojelun asiakkuutta, mikäli lapsen tilanne ei edellytä lastensuojelun tukitoimia. Perhetyö, tukihenkilö ja –perhe, lomanviettopalvelut ja vertaisryhmätoiminta on määritelty sosiaalihuoltolaissa sosiaalipalveluina. Sosiaalihuoltolain uudistuksella on pyritty tuomaan perhepalvelut perheiden saataville matalalla kynnyksellä, jotta tarvetta raskaampaan lastensuojelun palveluun voitaisiin ehkäistä.

Sosiaalihuoltolain voimaan tulon yhteydessä Varkaudessa on kehitetty perhepalveluissa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden työnjakoa siten, että lastensuojeluasiakkaiden asioissa työskentelee 2,5 sosiaalityöntekijää ja sosiaalihuoltolain mukaisissa perhepalveluissa samaten 2,5 sosiaalityöntekijää. Lastensuojelun asiakkuudessa olleet asiakkaat käytiin läpi ja asiakkaat jaettiin sosiaalihuoltolain perusteella myönnettävien palveluiden asiakkuuteen ja lastensuojeluasiakkuuteen. Asiakkaita tehdyn jaon perusteella on sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa kesäkuussa 2016 noin 270 lasta ja lastensuojelussa noin 180 lasta.

Joroisissa edellä mainittua työnjakoa ei ole tehty, mutta samalla tavoin perheiden tarvitsemia palveluita järjestetään myös sosiaalihuoltolain mukaisina perhepalveluina. Sosiaalihuoltolain mukaisissa perhepalveluissa kesäkuussa 2016 on asiakkaina 37 lasta ja lastensuojelun avohuollossa on 42 lasta.

Sosiaalihuoltolain mukaisia perhepalveluita edelleen kehitettäessä on tarpeen arvioida myös sosiaalityön uusia toimintatapoja, kuten jalkautumista peruspalveluiden yhteyteen. Näin voidaan edelleen madaltaa asiakkaiden kynnystä palveluiden vastaanottamiseen. Hyviä kokemuksia tästä on jo muun muassa sosiaalityön jalkautumisesta neuvolaan.

4.3 Lastensuojelun avohuolto, sijaishuolto ja jälkihuolto

Lastensuojelulain (417/2007) § 26 mukaisesti lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Lisäksi on tehtävä sosiaalihuoltolain 36 §:n mukainen palvelutarpeen arviointi, jollei arvioinnin tekeminen ole ilmeisen tarpeetonta. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvitetään lastensuojelun tarve, ellei asia ole selvästi luonteeltaan sellainen, ettei lastensuojelun tukitoimia tarvita. Lastensuojeluasiakkuus puolestaan alkaa, kun palvelutarpeen arvioinnin perusteella arvioidaan, että

1. lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä; taikka
2. lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja kehitystään; ja
3. lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimina lapselle ja perheelle voidaan järjestää sosiaalihuoltolaissa määriteltyjä palveluita. Lastensuojelulaissa on määritelty myös avohuollon tukitoimina järjestettäviä palveluita seuraavasti:

1. tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen;
2. lapsen taloudellista ja muuta tukemista koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä;
3. lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja;
4. tehostettua perhetyötä;
5. perhekuntoutusta; sekä
6. muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia.

Lastensuojelulain mukaan palvelut tulee järjestää lapselle ja perheelle sen mukaisesti kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut niiden tarpeen lapsen tai vanhemman asiakassuunnitelmassa.

Edellä mainittujen avohuollon tukitoimenpiteiden lisäksi lapsi voidaan myös sijoittaa perhe- tai laitoshuoltoon pääsääntöisesti vanhempansa kanssa, mutta myös yksin lain edellytysten täytyessä.

Huostaanotto ja sijaishuolto tulee puolestaan kyseeseen tilanteessa, jossa lapsen kasvu ja kehitys vakavasti vaarantuu, eivätkä avohuollon tukitoimet riitä turvaamaan lapsen edun toteutumista. Huostaanotto on toistaiseksi voimassa oleva toimenpide, joka päättyy viimeistään lapsen täyttäessä 18 vuotta. Huostaanotto voidaan päättää myös aiemmin, mikäli lapsen tilanne ja kodin olosuh-

teet sen mahdollistavat. Lapsen ja/tai hänen huoltajansa vastustaessa huostaanottoa ja sijaishuoltoa asian ratkaisee hakemuksesta hallinto-oikeus.

Lapsella ja nuorella on huostaanoton ja sijaishuollon tai vähintään puoli vuotta kestäneen avohuollon tukitoimisijoituksen päättyessä oikeus jälkihuoltoon. Jälkihuoltona voidaan järjestää lapsen tai nuoren tarvitsemia palveluita. Kunnan velvollisuus järjestää jälkihuoltoa päättyy viiden vuoden kuluessa siitä, kun lapsi on ollut kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 21 vuotta.

Huostaan otettuja ja sijaishuoltoon sijoitettuja on Varkaudessa suunnitelman laadintahetkellä 57 lasta ja nuorta, jälkihuollossa on 25 nuorta. Kiireellisiä sijoituksia tehdään vuosittain useita kymmeniä, kiireelliset sijoitukset ovat haastavia, koska tilanne on priorisoitava muiden työtehtävien edelle ja toimenpiteen turvaamiseen tarvitaan usein myös poliisin virka-apua. Joroisissa huostaan otettuja ja sijaishuollossa olevia lapsia on 6, jälkihuollossa on 5 nuorta.

5 LASTENSUOJELUUN VARATTAVAT VOIMAVARAT SEKÄ KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA PALVELUJÄRJESTELMÄ

Varkaudessa perhepalveluissa työskentelee tällä hetkellä yksi johtava sosiaalityöntekijä, viisi sosiaalityöntekijää ja yksi lastenvalvoja. Sosiaalityöntekijöiden osalta on tehty työnjakoa siten, että kaksi sosiaalityöntekijää työskentelee lastensuojeluasiakkaiden asioissa, kaksi sosiaalihuoltolain mukaisen perhepalvelun asiakkaiden asioissa ja yhdellä sosiaalityöntekijällä on asiakkaita molempien lakien puitteissa.

Vuoden 2016 alussa Varkaudessa on uutena työmuotona aloitettu sosiaalityön jalkauttaminen neuvolaan. Yksi sosiaalityöntekijöistä työskentelee päivän viikossa neuvolan tiloissa. Tavoitteena on, että neuvolan terveydenhoitajat voivat ohjata asiakkaita sosiaalityöntekijän luokse matalammalla kynnyksellä. Työskentely neuvolassa on vielä alussa, mutta työmuodosta on jo hyviä kokemuksia.

Varkaudessa toimii oma lastenkotiyksikkö, Perhetukikoti Kinnula, joka on 7-paikkainen lastensuojelulaitos. Kinnula on profiloitunut yläkouluikäisten ja vanhempien lasten ja nuorten sijoituspaikaksi. Kinnulassa toteutetaan pääsääntöisesti avohuollon tukitoimisijoituksia ja kiireellisiä sijoituksia, mutta myös yksittäisiä pidempiaikaisia sijoituksia on toteutettu. Sijoitusten lisäksi Kinnulassa on turvas asunto ja Kinnulassa toteutetaan myös valvottuja tapaamisia. Yksikkö on pääosin varkautelaisten asiakkaiden käytössä, mutta myös ulkokuntamyyntiä ympäristökunnille on.

Joroisissa sosiaalityö palvelee kaikkia kunnan asukkaita käyttäen kokonaisvaltaista työotetta, kuitenkin työntekijöille on määritelty erityisosaamisalueita. Joroisten sosiaalityön yksikössä työskentelee johtava sosiaalityöntekijä, yksi sosiaalityöntekijä, koulukuraattori-sosiaalityöntekijä, kaksi sosiaaliohjaajaa ja kaksi perhetyöntekijää.

Aluehallintoviraston toteuttamassa lastensuojelun määräaikojen valtakunnallisessa valvonnassa on erityisesti Varkauden osalta todettu viivytyksiä palvelutarpeen arviointien toteutumisessa kolmen kuukauden määräajassa. Osa määräaikojen ylityksistä on johtunut siitä, että asiakkaita on ollut haastavaa tavoittaa selvityksen tekemistä varten lain vaatimassa määräajassa. Virheitä on ollut myös kirjaamisessa, virheiden voidaan arvioida johtuvan lastensuojelun asiakaspaineesta ja kiireestä. Lastensuojeluun varatut resurssit ovat niukat, eivätkä noudata valtakunnallisia suosituksia sosiaalityöntekijäkohtaisesta asiakasmäärästä. Toisaalta meneillään olevassa lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittämishankkeessa pyritään vaikuttamaan hyvinvoinnin kasvuun siten, että lastensuojelun palveluita tarvitsevien asiakkaiden määrä saadaan hallintaan.

5.1 Yhteenveto palvelujärjestelmän vahvuuksista ja haasteista

Lasten ja perheiden kanssa toimivien näkemyksiä palvelujärjestelmän vahvuuksista ja haasteista:

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Monipuoliset peruspalvelut, joissa koulutettu ja motivoitunut henkilökunta • Kaupungin tarjoamana on myös erityis- palveluja • Ammattitaitoinen henkilöstö, jolla on paljon erityisosaamista, henkilöstö on motivoitunutta ja kehityshaluista • Erinomainen perusopetus • Toimiva avoin varhaiskasvatus (perhekerho, vertaistukiryhmät, perhetyö) • Monipuoliset ja hyvin toimivat hankkeet • Yhteistyö on helppoa toimijoiden tunties- sa toisensa • Oman asiakaskunnan tunteminen ja kol- legiaalinen tuki • Yhteistyö oppilashuollossa toimivaa 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asiakaspalautetta ei kerätä systemaatti- sesti eikä tuloksia käydä läpi • Hankkeista ei saada kaikkea hyötyä irti • Perus- ja erityispalvelujen porrastus las- ten ja nuorten mielenterveyspalveluissa puuttuu eikä akuuttiin tarpeeseen pysty- tä vataamaan • Koulupsykologiset palvelut tarpeeseen ja lain suosituksiin nähden riittämättömät, puuttuu kokonaan toiselta asteelta • Tukihenkilötoiminta on vähäistä • Niukkojen resurssien vuoksi verkosto- työskentelystä joudutaan tinkimään, yhe- teinen tavoite asiakasasioissa jää puut- tumaan • Matalan kynnyksen palveluita on liian vähän • Liian vähäinen yhteistyö toimijoiden välil- lä • Vanhemmuutta tukevan tuen puuttumi- nen • Avohuoltopalvelut riittämättömät • Oppilashuollon johtaminen
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lasten ja nuorten palveluissa on paljon osaamista josta voisi muodostaa hyvän kokonaisuuden • Jalkautuva mielenterveys -ja koulupsy- kologinen työ on käynnistynyt ja lähtenyt hyvin alulle • Muutokseen motivoidutaan hyvin, jos se on hyvin suunniteltua, perusteltua ja re- sursoitua • Pätevien sosiaalityöntekijöiden saami- nen avoimiin virkoihin antaa mahdolli- suuden pysyvyyteen lastensuojelussa, mikä osaltaan auttaa lasten ja perheiden asioiden hoitamista • Poikkihallinnollisia yhteistoimintamuotoja on kehitetty • Kehittämismyönteisyys, uudet menetel- mät • Asiakkaan kuuleminen ja asiakkaan osallistaminen palveluiden kehittämiseen • Ennaltaehkäisevien palveluiden vahvis- taminen • Kolmas sektori yhteistyökumppaniksi 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tiukka taloustilanne heijastuu palvelui- den järjestämiseen ja resursointiin • Pitkittynyt vaikea työllisyystilanne lisää palveluiden tarvetta • Niukat resurssit eivät mahdollista uusien innovaatioiden käyttöönottoa • Työntekijöiden uupuminen ja vaihtuvuus • Asiakkaat eivät saa tarvitsemaansa pal- velua • Lastensuojelussa ei pysytä lain edellyt- tämissä määrärajoissa • Erikoistyöntekijöiden saatavuus on vai- keaa • Palvelujen / toiminnan päällekkäisyys (tarjotaan samoja palveluja usealta ta- holta, esim. kotiin annettavat perhepal- velut), eli ei tehdä riittävästi yhteistyötä lasten ja perheiden kanssa toimivien ta- hojen kesken • Yhteistyön mahdollisuuksien hyödyntä- mättömyys varhaisessa tuessa • Kolmas sektori jää yhteistyön ulkopuolel- le

6 SUUNNITELMAN PAINOPISTEALUEET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

6.1 Strategisista suunnitelmista ja nyt tehdystä suunnitelmasta nousevat painopistealueet

Tehdystä suunnitelmasta voidaan yhteenvetona todeta seuraavaa:

- sekä Varkaudessa että Joroisissa on jo panostettu lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittämiseen, mutta palvelut vaativat kehittämistä edelleen
- alueella on lukuisia haasteita: työttömyys, lapsiperheiden taloudellisen toimeentulon niukkuus, erityispalvelujen suuri kysyntä aiheuttaa haasteita palvelujärjestelmän kehittämiselle ja kuntataloudelle
- asiakkaiden osallisuutta ja matalan kynnyksen palveluita on kehitetty, tehtyjen toimenpiteiden tarkoituksena on lisätä alueen lapsiperheiden hyvinvointia

Edellä mainittu huomioiden suunnitelman painopistealueiksi voidaan kirjata seuraavat:

- kotiin vietävien palveluiden edelleen kehittäminen
- hyvinvointia edistävien ja tukevien yhteistyömuotojen kehittäminen kunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä
- kuntalaisten osallisuuden lisääminen ja edistäminen; tästä on jo hyviä kokemuksia esimerkiksi asiakasraatitoiminnan kautta
- lasten vanhempien tarvitsemien palveluiden (sosiaalityö, työllistymistä tukevat palvelut, päihde- ja mielenterveyspalvelut) oikea-aikainen järjestäminen

Lisäksi Joroisten kunta on määritellyt erityisesti lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman painopistealueet, jotka on esitelty suunnitelman alussa.

6.2 Lasten, nuorten ja perheiden kehittämishanke

Varkauden kaupunki on vuonna 2015 aloittanut SOS-Lapsikylän kanssa kehittämään uudenlaista toimintamallia, jossa tavoitteena on samanaikaisesti sekä lisätä perheiden hyvinvointia, mutta myös vähentää perhepalveluiden kustannuksia. Valtakunnallisesti keskeinen nykytilaa kuvaava haaste on lapsi- ja perhepalveluiden kohdistuminen korjaaviin palveluihin. Painopistettä ei ole pystytty kääntämään ennalta ehkäiseviin palveluihin hyvästä tahdosta huolimatta.

Perheiden hyvinvoinnin edistämällä tavoitellaan perheiden välisten hyvinvointierojen kaventumista, perheiden vaikuttavampaa ja oikea-aikaisempaa auttamista. Kyseessä on iso yhteiskunnallinen haaste, jota myös hallituksen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma on omalta osaltaan ratkai-

semassa. Kaikki Varkauden kehittämistyössä tehdyt linjaukset ovat hallituksen kärkihankkeen tavoitteiden mukaiset.

Kehitystyö kokonaisuudessaan on Varkaudessa jo pitkällä. Kehittämistyön perustaksi on luotu hyvinvoinnin tukemisen viitekehys, joka kattaa kaikki ne osa-alueet, joilla tarvitsemme uudenlaisia tekoja ja uutta ymmärrystä, jotta voimme saavuttaa yhtä aikaa kestävästi lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääntymisen että lapsiperheiden palveluiden kustannusten taittamisen. Oleellista on ollut ymmärtää, että lapsiperheiden palveluissa olevat resurssit tulee jakaa resurssien ohjauksen näkökulmasta kahteen koriin; ennustettaviin resursseihin ja niin sanottuihin ad hoc –resursseihin. Viitekehys tarjoaa alustan laajasti kunnan, sosiaali- ja terveystalouden, yritysten ja yhteisöjen resurssien hyödyntämiseen. Viitekehyksessä yhtenä osa-alueena on hyvinvoinnin tukemisen infran voimakas mukaantulo perheiden hyvinvointia tukevana osana. Kaupunkiin on saatu luotua yhteistyön rakenteita sekä kolmannen sektorin, kaupungin oman että elinkeinoelämän toimijoiden kesken. On havaittu, että nuorisovapaa-aika, kulttuuripalvelut sekä elinkeinoelämä kuuluvat olennaisena osana kuntalaisten hyvinvoinnin kokonaiskuvaan.

Uudenlaisen palvelujärjestelmän keskiössä on uudenlainen johtaminen, jossa lapsiperheitä tukevia resursseja osataan johtaa perheiden tarpeista lähtien kohdennetusti. Nykyisin johtamismalli perustuu kunkin palvelun prosessin johtamiseen. Suuntaamalla lapsiperheiden palveluiden nykyiset resurssit tehokkaammin, voimme säästää lapsiperheiden palveluiden kustannuksissa. Tämä vaatii kokonaisvaltaista uudistusta palveluiden johtamiseen, resurssien ohjaukseen sekä palveluiden sisältöön. Toiminnan mittareita ovat kehittämishankkeen mittarit ja hyvinvointikertomuksen mittarit. Kehittämishankkeen osalta SOS-lapsikyläsäätiö on sitoutunut järjestämään kehitystyöhön asiantuntijaosaamisen konsultatiivisen työn muodossa.

7 SUUNNITELMAN TOIMEENPANO JA PÄIVITTÄMINEN

Nyt laadittu lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma konkretisoituu ja päivittyy osana lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittämishanketta. Suunnitelman voidaan katsoa olevan kirjallinen kuvaus palveluiden nykytilasta ja kehittämistarpeista, kuvausta voidaan hyödyntää palveluita kehitettäessä.

Palveluiden ja toiminnan kehittämisen mittareina toimivat lasten, nuorten ja perheiden kehittämishankkeen mittarit sekä hyvinvointikertomuksesta nousevat mittarit.

Lisäksi Joroisten osalta lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalle on kirjattu erityisiä painopistealueita, joita seurataan vuosittain ja otetaan huomioon tarvittavilta osin talousarviota laadittaessa.